

کاهش قدرت خرید مردم و افزایش سفرهای کم‌هزینه‌تر

بررسی‌های یک مطالعه در دوره زمان ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ نشان می‌دهد که کاهش قدرت خرید مردم باعث تغییر الگوی سفر خانوار شده است.

بررسی‌های یک مطالعه در دوره زمان ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ نشان می‌دهد که کاهش قدرت خرید مردم باعث تغییر الگوی سفر خانوار شده است. با افزایش قابل توجه سطح عمومی قیمت‌ها در مقایسه با سطح درآمد، خانواده‌ها هزینه نسبی کم‌تری برای اقامت، رستوران، تور و تفریح و سرگرمی انجام داده‌اند.

به گزارش ایسنا، بر اساس گزارش منتشر شده توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۹؛ قدرت خرید خانوارها در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۰ حدود یک سوم، کاهش داشته است و این کاهش قدرت خرید، برای خانوارهای با سطح درآمد پایین از شدت بیشتری برخوردار بوده است.

به طور همزمان در این دوره زمانی همزمان با کاهش قدرت خرید خانوارها، نابرابری درآمدی نیز روندی افزایشی را نشان می‌دهد و این بدان معنی است که کاهش قدرت خرید برای بخش قابل توجهی از خانوارها (خانوارهای کم‌درآمد)، حتی بیش از آن میزانی است که توسط مرکز پژوهش‌های مجلس ارائه شده است.

یکی از آثار کاهش قدرت خرید خانوار، تغییر در ترکیب سبد خرید است و بخش گردشگری نیز از جمله بخش‌هایی محسوب می‌شود که از این تغییر بیشترین تاثیر را می‌پذیرد. بر همین اساس دکتر جواد براتی؛ استادیار گروه اقتصاد گردشگری جهاد دانشگاهی خراسان رضوی در یک مطالعه با استفاده از داده‌های ۲۱ استان در دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸، تغییر رفتار خانوار را در انجام هزینه‌های گردشگری، مورد بررسی قرار داده است.

افزایش قیمت‌ها و تغییر الگوی سفر

بررسی‌های این مطالعه نشان می‌دهد که افزایش شاخص قیمت‌ها، تاثیر منفی و معناداری بر هزینه‌های گردشگری خانوار می‌گذارد. به طوری که افزایش سطح عمومی قیمت‌ها و شدت گرفتن تورم، به گونه‌ای بر رفتار مصرفی خانوار اثرگذار بوده است که خانوارها در مقایسه با سایر هزینه‌های خانوار، مقدار کم‌تری برای گردشگری هزینه کرده‌اند.

یافته‌های این مطالعه حاکی از آن است که کاهش در هزینه‌کرد گردشگری در خانوار، به معنی کاهش تعداد سفرها نیست؛ بلکه می‌تواند ناشی از تغییر در الگوی سفر خانوار باشد. به طوری که الگوی سفر می‌تواند به گونه‌ای تغییر یابد که خانوارها هزینه کم‌تری در سفر (از جمله اقامت، تامین غذا، حمل و نقل و تور مسافرتی) انجام دهند. بررسی آمار تعداد سفرها در سطح ملی، نشان دهنده رشد تعداد سفرها است و از سوی دیگر، تعداد نفر-شب-اقامت نیز روند صعودی داشته است. در نتیجه نه از تعداد سفرها کاهش یافته و نه ماندگاری گردشگر در مقاصد سفر کاهش یافته است. می‌توان گفت که الگوی هزینه‌کرد خانوارها در سفرها تغییر کرده است؛ به طوری که با گذشت زمان، گردشگران هزینه نسبی کم‌تری برای اقامت، رستوران، تور و تفریح و سرگرمی انجام داده‌اند.

نابرابری درآمدی و افزایش سهم هزینه‌های گردشگری

همچنین در این مقاله عنوان شده که افزایش نابرابری درآمدی در خانوارهای استان‌های مورد مطالعه، در مجموع تاثیر مثبت و معناداری بر سهم هزینه‌های گردشگری از کل هزینه‌های خانوار دارد. به طوری که افزایش نابرابری درآمدی به طور کل باعث افزایش سهم هزینه‌های گردشگری خانوار می‌شود. هزینه‌های اقامت، حمل و نقل و تامین غذا برای گردشگران از مهم‌ترین هزینه‌های گردشگری خانوار است که برای خانوارهای با سطح درآمد بالاتر، بسیار بالاتر از خانوارهای با سطح درآمد پایین است. بر همین اساس؛ افزایش نابرابری درآمدی؛ اگرچه می‌تواند سبب کاهش هزینه‌کرد گردشگری خانوارهای کم‌درآمد شود، اما افزایش هزینه‌کرد گردشگری خانوارهای با درآمد بالا، این کاهش را جبران کرده و نابرابری درآمد بر سهم هزینه‌های گردشگری خانوارها تاثیر مثبت گذاشته است.

نقش خودروی شخصی در هزینه‌های گردشگری

یکی از عواملی که بر افزایش تعداد سفرها و تغییر در سهم هزینه کرد گردشگری خانوار مؤثر است، برخورداری یا عدم برخورداری خانوار از خودروی شخصی است. به طور معمول افزایش هزینه خانوار در خرید وسیله نقلیه بر افزایش تعداد سفرهای خانوارها مؤثر است. نتایج این مطالعه نشان داده که افزایش سهم هزینه های خرید وسایل نقلیه توسط خانوار سبب کاهش سهم هزینه های گردشگری شده است.

اگر هزینه های خرید، تعمیر و نگهداری خودروی شخصی و هزینه خواب سرمایه که در مالکیت خودرو نهفته است را جزو هزینه های سفر محاسبه نکنیم، هزینه سفر با خودروی شخصی، در مجموع کم تر از هزینه سفر با سایر وسایل نقلیه از قبیل اتوبوس، قطار و هواپیما خواهد بود. اغلب خانوارهایی که مسافرت گروهی و خانوادگی دارند، از خودروی شخصی برای مسافرت استفاده می کنند که هزینه های حمل و نقل به ازای هر نفر برای آن ها سرشکن شده و سرانه هزینه کاهش خواهد یافت. بر همین اساس می توان نتیجه گرفت که خرید خودرو و افزایش تعداد سفرهای با خودروی شخصی باعث کاهش سهم هزینه های خانوار بر گردشگری می شود. بررسی های این مطالعه نشان داده در سال هایی که نرخ رشد قیمت خودرو بالا بوده است (مانند سال های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸) در مجموع خانوارها سهم نسبی کم تری در خرید خودرو هزینه کرده اند.

حقوق بگیران برای سفر بیشتر هزینه می کنند

بر اساس یافته های این مطالعه، درآمد حقوق بگیرانی که به عنوان درآمد باثبات در خانوار است، بر سهم هزینه های گردشگری مؤثر است و هرچه درآمدهای حقوق بگیران خانوار افزایش یابد، سهم هزینه های گردشگری از کل هزینه های خانوار نیز افزایش می یابد. از آن جا که سفر از اقدامات برنامه ریزی شده خانوار است، هزینه هایی که خانوار در سفر انجام می دهد، بیشتر به درآمدهای باثبات و حقوق بگیران خانوار وابسته است، تا درآمدهای متغیر خانوار.

استان های با بیشترین تاثیرپذیری از تغییر قدرت خرید

نتایج بررسی های این مطالعه حاکی از آن است که تغییر در قدرت خرید خانوار تاثیر منفی و معناداری بر سهم هزینه های گردشگری از کل هزینه های خانوار داشته است. تحلیل استانی و بررسی تاثیر قدرت خرید خانوار بر هزینه کرد گردشگران نشان می دهد که استان های مرکزی (قم، قزوین، مرکزی، البرز، تهران و چهارمحال و بختیاری) بیشترین تاثیر و استان های جنوب شرق و شمال غرب (کرمان، سیستان و بلوچستان، هرمزگان، خراسان جنوبی، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی و کرمانشاه) کم ترین تاثیرپذیری را داشته اند. استان های خراسان رضوی، فارس، خوزستان، همدان و گلستان به دلیل برخورداری بهتر از جاذبه های گردشگری و زیرساخت های مناسب تر و سهم جمعیتی نسبتاً بالاتر، در تاثیرپذیری وضعیت متوسطی دارند.

مرکزیت داشتن، به لحاظ مکانی در سفرهای داخلی، فرصت مناسبی برای گردشگران در انجام سفرهای کوتاه خواهند داشت و اگر الگوی سفر به گونه ای تغییر کند که سفرهای گردشگری داخلی از سفرهای طولانی و سفر به استان های دورتر به سمت شهرهای مجاور و مقاصد نزدیک تر به مبدا تغییر کند، استان های مرکزی در کشور فرصت مناسب تری برای چنین سفرهایی خواهند داشت. بر همین اساس تغییر در قدرت خرید برای استان های مرکزی ایران و استان هایی که فرصت سفرهای کوتاه بیشتری دارند، تاثیرگذاری بیشتری خواهد داشت.

کاهش قدرت خرید و افزایش سفرهای کم هزینه

به طور کل می توان گفت که افزایش قابل توجه سطح عمومی قیمت ها در مقایسه با سطح درآمد خانوار (کاهش قدرت خرید و افزایش هزینه های مرتبط با سفر)، اگرچه باعث کاهش هزینه های گردشگری از کل هزینه های خانوار خواهد شد؛ اما به معنی کاهش تعداد سفرها و یا کاهش نفر-شب-اقامت نیست. بلکه تاثیر خود را بر نوع سفر و تغییر الگوی سفر خانوار می گذارد. الگوی سفر می تواند به گونه ای تغییر کند که خانوارها در سفر کم تر هزینه کنند و برای اقامت، تامین غذا، حمل و نقل و تور مسافرتی، هزینه کم تری انجام دهند.

در این مقاله پیشنهاد شده که مدیران مقاصد گردشگری، خدمات گردشگری موجود را متنوع تر کنند تا بتوانند گردشگر بیشتری جذب کنند. تنوع در خدمات اقامتی (طیفی از واحدهای اسکان موقت، کمپ گردشگر، خانه مسافر و .. تا هتل آپارتمان ها و هتل های با کیفیت بالا)، تنوع در خدمات حمل و نقل و خدمات تامین غذا برای گردشگران نمونه هایی از این تنوع هستند.

همچنین با توجه به این که خانوارها برای برنامه ریزی سفر روی درآمدهای ثابت خود حساب باز می کنند، مقاصد گردشگری برای جذب گردشگر بیشتر، می توانند با اجرای برنامه هایی که بتوانند افراد با درآمدهای حقوق - بگیرانی و باثبات را بیشتر جذب کنند، گردشگری شهر خود را توسعه دهند. اجرای تورهای گردشگری تخصصی که بر اساس نیازسنجی این گروه از افراد (افراد با

درآمدهای حقوق بگیری از جمله کارمندان دولتی و سایر مشاغل با درآمد ثابت) اجرا شود، همچنین تبلیغات و برنامه های حمایتی از این گروه از گردشگران، یکی از سیاستهای مناسب برای توسعه گردشگری مقصد خواهد بود.

به گفته پژوهشگر این مطالعه؛ برنامه ریزان صنعت گردشگری و همچنین برنامه ریزان کلان اقتصادی کشور در راستای رونق و توسعه گردشگری داخلی، باید اقدامات لازم را به منظور افزایش قدرت خرید خانوار انجام دهند. همچنین، افزایش سهم درآمدهای باثبات از کل درآمدهای خانوار باید مدنظر برنامه ریزان اقتصادی باشد. پیشنهادات اجرایی دقیق تر، نیازمند مطالعات عمیق در خصوص چگونگی ایجاد ثبات اقتصادی و افزایش قدرت خرید خانوار است، اما قطعاً ایجاد زیرساخت ها و تاسیسات گردشگری در مناطق محروم تر و مرزی که مقصد اصلی گردشگران شهرهای اطراف آن هاست، باید مدنظر متولیان صنعت گردشگری کشور و استان ها قرار گیرد.

یافته های این مطالعه به صورت مقاله علمی با عنوان «بررسی تاثیرپذیری الگوی سفرهای داخلی خانوارهای ایرانی از تغییر در قدرت خرید خانوار» در فصل نامه علمی-پژوهشی برنامه ریزی و توسعه گردشگری منتشر شده است.